

VIDIMO LI ISTO? USPOREDBA PERCEPCIJE TRENEROVOG RUKOVOĐENJA I MOTIVACIJSKE KLIME IZMEĐU SPORTAŠA I TRENERA TIMSKIH SPORTOVA

ARE WE SEEING THE SAME? COMPARISON OF THE PERCEPTION OF COACHING LEADERSHIP AND MOTIVATIONAL CLIMATE BETWEEN ATHLETES AND COACHES OF TEAM SPORTS

Renata Barić

Sveučilište u Zagrebu Kineziološki fakultet, Zagreb, Hrvatska

Cite as: Barić R. Vidimo li isto? Usporedba percepcije trenerovog rukovođenja i motivacijske klime između sportaša i trenera timskih sportova. *Croat Sports Med J.* 2025; 40(1):94-103.

Dopisni autor: Renata Barić, renata.baric@kif.hr

DOI: 10.69589/hsv.40.1.11

SAŽETAK

Sportsko okruženje važan je faktor koji djeluje na motivaciju sportaša. Ovaj rad istražuje socijalno okruženje, a cilj rada je ispitati da li se treneri i njihovi sportaši razlikuju u percepciji trenerova rukovođenja i timske motivacijske klime. Na uzorku od 51 trenera i 579 hrvatskih mladih sportaša ekipnih sportova muškog spola (košarka, nogomet i rukomet) iz 54 kluba utvrđeno je da treneri i njihovi sportaši značajno različito percipiraju trenerovo rukovođenje i motivacijsku klimu u svojim ekipama. Za razliku od procjena rukovođenja dobivenih od strane sportaša, samoprocjene trenera su pozitivnije, oni sebe procjenjuju instruktivnijima, suportivnijima i spremnijima za davanje povratnih informacija nego što to vide njihovi sportaši. Treneri i sportaši se slažu u procjenama sklonosti trenera demokratskom stilu rukovođenja koju vide niskom. Utvrđene su i značajne razlike u doživljaju motivacijske klime. Treneri motivacijsku klimu u ekipama procjenjuju kooperativnijom u odnosu na sportaše koji u istom okruženju uočavaju manje znakova kooperativne klime, dok se s trenerima slažu u procjenama kompetitivne klime koju i jedni i drugi vide manje zastupljenom. Ovakva diskrepanca procjena varijabli sportskog okruženja može djelovati negativno na odnos trenera i sportaša koji je okvir zajedničkog rada, a posredno i na motivaciju sportaša. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao polazište za kreiranje edukacijskih programa za trenere s ciljem razvijanja komunikacijskih vještina i boljeg prepoznavanja pravih potreba sportaša te oblikovanja adaptivnijeg socijalnog

ABSTRACT

The sports environment is an important factor that influences athletes' motivation. This paper explores the social environment, with the aim of examining whether coaches and their athletes differ in their perceptions of the coach's leadership and the team's motivational climate. Based on a sample of 51 coaches and 579 young male Croatian athletes from team sports (basketball, football, and handball) across 54 clubs, the study found that coaches and their athletes significantly differ in how they perceive the coach's leadership and the motivational climate within their teams. Compared to athletes' assessments, coaches' self-assessments were more positive—they rated themselves as more instructive, supportive, and more willing to provide feedback than their athletes perceived them to be. Coaches and athletes agreed on the coach's low tendency toward a democratic leadership style. Significant differences were also found in the perception of the motivational climate. Coaches perceived the team climate as more cooperative, whereas athletes observed fewer signs of a cooperative environment. However, both coaches and athletes shared similar views on the competitive climate, which they both saw as less prevalent. Such a discrepancy in perceptions of variables within the sports environment may negatively affect the coach-athlete relationship, which serves as the framework for their collaboration, and indirectly, athlete motivation. The results obtained can serve as a basis for developing educational programs for coaches aimed at improving communication skills, better recognition of

okruženja, što može pridonijeti povećanju zadovoljstva i prevenciji osipanja mladih sportaša timskih sportova.

Ključne riječi: motivacija, rukovođenje, mladi sportaši, nogomet, rukomet, košarka

athletes' actual needs, and shaping a more adaptive social environment—contributing to increased satisfaction and the prevention of dropout among young team sport athletes.

Keywords: motivation, leadership, adolescent athletes, football, handball, basketball

UVOD

Ponašanje se može definirati kao skup radnji, reakcija i ciljanog djelovanja koje osoba ili skupina ljudi pokazuje u određenim situacijama, pod utjecajem unutarnjih (osobne karakteristike, emocije, motivacija, procjena situacije) i vanjskih čimbenika (okolina, društvene norme, kultura). U psihologiji se ponašanje najčešće proučava u kontekstu učenja, motivacije i socijalnih interakcija s ciljem razumijevanja adaptivnih obrazaca reagiranja za određenu osobu ili skupinu ljudi u konkretnoj situaciji. Prema Bandurinoj teoriji recipročnog determinizma (51), ta tri elementa (osoba, okolina i ponašanje) su u interakciji, stalnim međudjelovanjem doprinoseći svom razvoju i promjenama. U socijalnom okruženju ponašanje je povezano s učincima komunikacije, a kvaliteta komunikacije, kao i interakcija među ljudima, ovisi o sposobnosti oblikovanja i prijenosa poruke, kao i o sposobnosti primanja i razumijevanja poruke što sličnije onoj koja je izvorno zamišljena i poslana. Također, komunikacijske strategije snažno su sredstvo za poboljšanje odnosa trenera i sportaša (16).

Ponašanje svakog sportaša ovisi o njegovim/njezinim individualnim karakteristikama, sportskim ciljevima, zahtjevima i očekivanjima s kojima se suočava, kao i o sportskom okruženju u kom djeluje (suigrači, trener i uvjeti treninga). Ponašanje trenera ovisi o njegovim/njezinim individualnim karakteristikama, ciljevima i očekivanjima te o karakteristikama radnog okruženja (tim, radni uvjeti itd.). I sportaši i treneri teže zajedničkim sportskim ciljevima koji su unaprijed usuglašeni. Kada ljudi surađuju na zadatku, njihova kompatibilnost doprinosi njihovoj izvedbi (24). Sportska se izvedba oblikuje u okviru odnosa trenera i sportaša o čijoj kvaliteti često ovisi i motivacija sportaša za sudjelovanje ili pak odustajanje od sporta. Iako se veliki broj djece i mladih počinje baviti sportom, ulaskom u pubertet i adolescentsku dob prisutna je velika stopa osipanja (20), što je tipična pojava u tranzicijskom periodu, poglavito između 13 i 17.g., karakteriziranom početkom sportske specijalizacije (15,55). Back i suradnici (3) temeljem rezultata opsežne meta-analize istraživanja na sportašima timskih sportova adolescentske dobi navode da intrapersonalni faktori i motivacijske varijable u najvećoj mjeri koreliraju sa stopom osipanja mladih sportaša. Rezultati dosadašnjih studija ističu važnost sportskog okruženja na način da kooperativno okruženje pridonosi zadovoljenju psiholoških potreba, motivaciji i povećava

razinu posvećenosti sportu što prevenira odustajanje mladih sportaša (32). S druge strane negativno iskustvo sporta, smanjen osjećaj autonomije, pritisak rezultata i slabiji vršnjački odnosi (9,50) doprinose odustajanju, a navedeno je karakteristično za kompetitivno okruženje. Kako je nezadovoljstvo trenerom čest razlog odustajanja od sporta mladih sportaša, moguće je da ono bude veće ukoliko postoji manja sukladnost trenera i sportaša po pitanju komunikacije, ciljeva i percepcije djelovanja u sportu općenito; sportaši koji svoje trenere doživljavaju nepodržavajućima, rigidnima, imperativno orijentiranim na rezultate osjećaju se manje kompetentnima i manje uživaju u sportu zbog čega lakše odustaju (38, 48). Slijedom navedenog u novije vrijeme vidljiv je porast istraživanja koja proučavaju važnost socijalnih odnosa u sportu osobito u doba adolescencije (46). Način na koji pojedinac interpretira međuljudske odnose u svojoj sportskoj okolini, poglavito onaj s trenerom koji je jedan od najvažnijih socijalnih agensa u životu mladog sportaša, ključan je za razumijevanje njegove/njezine motivacije (39,56).

Ako postoji slabije razumijevanje, nedostatna komunikacija i razmimoilaženje u vrijednostima, ciljevima, željama i potrebama između trenera i sportaša kao aktera sportskog okruženja, možemo pretpostaviti veću vjerojatnost za poteškoće na razini interpersonalnih odnosa, nezadovoljenje psiholoških potreba mladih sportaša, a posljedično i progresivan pad motivacije što može dovesti do odustajanja. Taj potencijalni nesklad može se manifestirati na razini rukovodećeg ponašanja trenera kao diskrepanca između aktualnog i preferiranog od strane sportaša. Prema multidimenzionalnom modelu rukovođenja u sportu Chelladurai i suradnika (13,14) timska izvedba i zadovoljstvo sportaša funkcije su upravo međusobnog slaganja aktualnog, zahtijevanog (određenog zahtjevima sportskog okruženja, npr. uprave) i preferiranog trenerovog ponašanja (onog koje igrači priželjkuju sukladno svojim potrebama). Pri tom stil rukovođenja ovisi o nekoliko presudnih faktora što posredno djeluje na motivaciju sportaša. To su trenerova instruktivnost, suportivnost i spremnost za davanje povratnih informacija i priznanja sportašima (17). Ukoliko treneri nisu svjesni vlastitog rukovodećeg ponašanja i njegovog djelovanja na sportaše, niti toga kako ih njihovi sportaši doživljavaju teže će premostiti te razlike. Nekoliko se istraživanja upravo bavilo tom tematikom i utvrdilo je nesklad između percepcije sportaša i trenera o trenerovom vođenju (2,4,40). Treneri

obično procjenjuju sebe na pozitivniji način nego što ih procjenjuju njihovi sportaši. Prethodna istraživanja pokazala su da su treneri sebe percipirali kao osobe koje iskazuju viši stupanj svakog oblika rukovodećeg ponašanja (suportivnost, instruktivnost, komunikativnost, davanje povratnih informacija) nego što su to percipirali njihovi sportaši (24,40). To je posljedica kognitivne pristranosti (*eng. self-serving bias*) - sklonosti ljudi da sebe prikazuju u poželjnom i pozitivnijem svjetlu kako bi očuvali vlastito samopoštovanje (10). To može nepovoljno djelovati na odnose trenera i sportaša budući da precjenjujući svoje rukovodeće ponašanje treneri mogu propustiti uočavati znakove nezadovoljenih potreba sportaša ili na njih slabije reagirati, čime progresivno mogu narušiti njihovo zadovoljstvo zajedničkom suradnjom pa i motivaciju.

Nadalje, neusklađenost može postojati i na razini percepcije radne i psihološke atmosfere u sportskom okruženju. Tu govorimo o motivacijskoj klimi koja se odnosi na uvjete za učenje i djelovanje u okruženju postignuća koje utječe na motivaciju pojedinca za sudjelovanje, a na nju djeluje niz faktora koji određuju ciljeve kojima se teži, poželjna ponašanja za njihovo ostvarenje, tipične načine komunikacije i interakcije između sudionika koje su poželjne i koje se promoviraju u sportskom okruženju kako bi se željeni ciljevi ostvarili (5,42). Jedan od glavnih faktora koji djeluje na oblikovanje motivacijske klime je trener koji svojim reakcijama i rukovodećim postupcima šalje poruku sportašima o tome što je poželjno i očekivano po pitanju međusobnih odnosa i djelovanja da bi se postigao sportski uspjeh. Razlikujemo dva tipa motivacijske klime. Kompetitivna motivacijska klima karakteristična je za okruženje u kojem trener konitnuirano nameće imperativ postizanja rezultata te potiče suigrače na međusobni rivalitet kog koristi kao mehanizam motivacije na putu prema izvrsnosti (35). Takvi treneri ističu sposobnije pojedince dajući im poseban status, sportaši osjećaju veći pritisak i strahuju od pogreške jer se one kažnjavaju (54) te postoje razlike u zaslugama za sportski uspjeh koje se pripisuju najposobnijima (18), zbog čega su odnosi unutar tima lošiji, suradnja je slabija, a sportaši anskiozniji i manje motivirani (49,53). Drugi i poželjniji tip motivacijske klime u sportu je kooperativna klima (49). Prevladava u okruženju u kom se potiče suradnja suigrača, cijeni se doprinos svakog timskom uspjehu, potkrepljuje se ulaganje truda i napredak koji je posljedica učenja, pokušaja i pogrešaka koje se smatraju normalnim dijelom procesa. Sportaši koji djeluju u ovakvoj atmosferi su zadovoljniji, manje anskiozni, intrinzično motivirani, međusobno povezani i više uživaju (23,54) te imaju bolje sportske rezultate (47). Treneri različitog stila rukovođenja tipično oblikuju različite tipove motivacijske klime. Autokratski treneri skloniji su oblikovati kompetitivnu, a demokratski treneri kooperativnu motivacijsku klimu (19,34). Kako je motivacijska klima psihološka varijabla, doživljaj klime ovisi o percepciji sudionika koji u okviru tog okruženja djeluju, a na tu percepciju utječu ne samo objektivni znakovi tipični za pojedini tip klime već i iskustvo, potrebe, status,

osobine ličnosti, odnosi, ciljna orijentacija i sl. pojedinca koji percipira i gotovo je nemoguće da svi akteri u istom okruženju to rade jednoznačno, osobito ako se njihove uloge i status razlikuju. Malobrojna su dosadašnja istraživanja uspoređivala percepcije motivacijske klime u timu trenera i sportaša. Može se pretpostaviti da će procjene trenera biti usmjerene prema poželjnijem obrascu motivacijske klime, tj. da će treneri koji rade s mladim sportašima češće izvještavati o prevladavanju kooperativne klime usmjerene na učenje i napredak u svojim timovima, jer je takav odgovor socijalno poželjniji od isticanja važnosti fokusa na pobjedu, rezultate i poticanja rivalstva među igračima unutar tima (33,43,44) usprkos tome što je to najčešća praksa. S druge strane, procjene sportaša vjernije odražavaju stvarno stanje i objektivnije oslikavaju znakove aktualne motivacijske klime u timu. To je potvrđeno na uzorku mladih norveških nogometaša i nogometašica adolescentne dobi koji su motivacijsku klimu u svojim ekipama percipirali značajno različitom od svojih trenera na način da su je vidjeli u većoj mjeri kompetitivnom dok su treneri izvještavali o kooperativnoj klimi (33). Postoji evidentan nedostatak ovakvih istraživanja na uzorcima hrvatskih sportaša, stoga je cilj ovog rada je ispitati percipiraju li treneri i sportaši timskih sportova trenerovo rukovođenje i motivacijsku klimu u ekipi na sličan ili različit način. Pretpostavlja se da postoji razlika samopercipiranog rukovodećeg ponašanja trenera i percepcije istog od strane sportaša na način da treneri percipiraju sebe suportivnijima, instruktivnijima, demokratičnijima i sklonijima davanju povratnih informacija nego što ih doživljavaju njihovi sportaši. Pretpostavlja se i da postoji razlika u percepciji motivacijske klime trenera i sportaša na način da će percepcije sportaša vjerojatno biti realističnije i oni će u svojim ekipama percipirati znakove i kompetitivne i kooperativne motivacijske klime, dok će treneri izvještavati o dominaciji kooperativne klime. S obzirom na nedostatak sličnih istraživanja ove tematike, ne pretpostavljaju se specifične razlike u percepcijama rukovođenja i motivacijske klime dobivenima od trenera i sportaša različitih timskih sportova.

METODE

Ispitanici

Uzorak sudionika čini 579 mladih hrvatskih sportaša timskih sportova, 181 rukometaš, 192 košarkaša i 206 nogometaša koji dolaze iz 51 kluba iz 9 hrvatskih regija, po 17 iz svakog sporta. Sportaši su u dobi od 14 do 17 godina ($M=15.58$ g., $SD=1.19$ g.) i natječu se u kategorijama starijih kadeta ili juniora ovisno o sportu. Drugi poduzorak čini 51 trener ($M=39.18$ g., $SD=10.03$ g.) različite dobi, trenerskog staža i iskustva, što odgovara realnom stanju u sportu. Uvjet uključivanja sudionika u uzorak bio je minimalno 6 mjeseci zajedničkog rada u ekipi i pod vodstvom istog trenera. Svi su sudionici bili muškog spola. Iako se ne radi o slučajnom uzorku, zbog veličine i prostorne raspodjele

može se smatrati relativno reprezentativnim za populaciju mladih hrvatskih sportaša timskih sportova.

Instrumenti i varijable

U istraživanju su korištena dva upitnika koja su primjenjena na uzorku trenera i sportaša i prilagođena pojedinoj ulozi i različitim sportovima. Sudionici su odgovarali na pitanja iz oba upitnika na petstupanjskoj Likertovoj skali (1-uopće se ne slažem, 5-potpuno se slažem).

Motivacijska klima procijenjena je hrvatskom verzijom Upitnika percipirane motivacijske klime u sportu (*Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire PMSCQ*) (6,42) sastavljenog od 21 pitanja grupiranih u dvije dimenzije: kompetitivnu ('U ovoj ekipi igrači su poticani da nadmaše suigrače') i kooperativnu motivacijsku klimu ('U ovoj ekipi cilj je unaprijediti svačiju igru'). Hrvatska verzija upitnika pokazala je dobre metrijske karakteristike i Cronbach alpha koeficijente pouzdanosti u rasponu od .72 - .78 za kooperativnu klimu (6,25) te od .76-.83 za kompetitivnu klimu (6).

Trenerovo rukovodeće ponašanje procijenjeno je hrvatskom verzijom britanske skale za procjenu rukovodećeg ponašanja u sportu (*Leadership Scale for Sport, LSS*) (5,31) koja sadrži 21 česticu grupiranu u četiri dimenzije: instrukcije i objašnjavanje ('Moj trener objašnjava tehniku i taktiku igre'/ 'U radu s ovom ekipom objašnjavam tehniku i taktiku igre'), demokratski stil ('Moj trener potiče igrače da daju svoje prijedloge o načinima treniranja'/ 'U radu s ovom ekipom potičem igrače da daju prijedloge o načinima treniranja'), spremnost za davanje povratnih informacija ('Moj trener odaje priznanje onda kada stvarno treba'/ 'U radu s ovom ekipom odajem priznanje onda kada stvarno treba'), količina socijalne podrške ('Moj trener potiče igrače da mu se povjeravaju'/ 'U radu s ovom ekipom potičem igrače da mi se povjeravaju'). Na hrvatskim uzorcima sportaša dobiveni su zadovoljavajući koeficijenti pouzdanosti u rasponu od .75 - .78 (instrukcije), .61 - .83 (demokratski stil), .71 - .81 (povratne informacije), .77 - .80 (podrška) (6).

Rezultati na svakoj od dimenzija, koje čine i varijable ovog istraživanja, formirani su kao porsječna vrijednost pripadajućih čestica.

Postupak

Ispitivanje je najavljeno unaprijed i provedeno je anonimno. Sukladno etičkom kodeksu istraživanja s djecom (1) sudjelovanje je bilo dobrovoljno i odobreno od strane uprava klubova te su roditelji bili informirani o provedbi istraživanja. Upitnici tipa papir-olovka su ispunjavani grupno, prije ili nakon provedenog treninga u trajanju od 20 minuta, treneri i sportaši upitnike su popunjavali u odvojenim prostorijama. Prije provedbe sudionici su dobili upute te im je zajamčena tajnost i povjerljivost podataka, a ispitivanje je provela psihologinja, autorica rada.

Metode obrade

Inicijalno su izračunati deskriptivni parametri, provjereni su koeficijenti pouzdanosti te normalitet distribucija rezultata i preduvjeti za provedbu statističke analize. Kompatibilnost procjena ispitivanih varijabli trenera i sportaša provjerena je neparametrijskim Mann-Whitney U-testom budući da je distribucija podataka nekih varijabli odstupala od normalne raspodjele, a Levenov test hoogenosti varijance je pokazao da se omjer varijanci (varijable procjena sportaša i trenera) statistički značajno razlikuju. Podatci su obrađeni statističkim programom IBM SPSS Statistics for Windows version 29 (Premium Campus Edition, SPSS ID: 729030).

REZULTATI

Deskriptivni parametri, koeficijenti pouzdanosti i rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa (Z) za provjeru normaliteta distribucija za oba poduzorka prikazani su u sljedećim tablicama.

Rezultati Kolmogorov-Smirnov testa pokazuju značajno odstupanje distribucije rezultata od normalne raspodjele na dvije dimenzije procjena trenerovog rukovođenja dobivenih

Tablica 1. Rezultati Kolmogorov-Smirnov testa

Table 1. Results of Kolmogorov-Smirnov test

Dimenzija	Košarkaški treneri (n=17)		Nogometni treneri (N=17)		Rukometni treneri (N=17)		Košarkaši (N=192)		Nogometasi (N=204)		Rukometasi (N=181)	
	Z	p	Z	p	Z	p	Z	p	Z	p	Z	p
Instrukcije	1.25	.089	.73	1.25	.089	.73	1.72	.005**	1.80	.003**	1.58	.014*
Povratne informacije	1.01	.206	1.16	1.01	.206	1.16	1.90	.001**	2.24	.000**	1.51	.021*
Podrška	.57	.898	.81	.57	.898	.81	1.14	.148	1.36	.050*	.94	.347
Demokratski stil	.65	.798	.98	.65	.798	.98	1.10	.182	1.19	.116	.93	.350
Kooperativna klima	.91	.382	.55	.91	.382	.55	1.35	.052	1.27	.078	1.30	.067
Kompetitivna klima	.47	.979	.58	.47	.979	.58	1.15	.144	.78	.580	.73	.664

Tablica 2. Deskriptivni parametri i pouzdanost – subuzorak trenera

Table 2. Descriptive parameters and reliability – coaches' subsample

Dimenzija	košarka (n=17)			nogomet (n=17)			rukomet (n=17)		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>
Instrukcije	4.53	0.44	.73	4.74	0.22	.57	4.54	0.39	.69
Povratne informacije	4.63	0.41	.51	4.44	0.62	.64	4.37	0.53	.65
Podrška	4.02	0.41	.30	4.42	0.46	.68	3.87	0.46	.56
Demokratski stil	2.49	0.76	.81	2.65	0.61	.40	2.47	0.72	.77
Kooperativna klima	4.37	0.38	.37	4.46	0.31	.20	4.44	0.33	.37
Kompetitivna klima	3.26	0.45	.51	2.81	0.62	.73	2.95	0.66	.84

Legenda: M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija, α -Cronbach's alpha koeficijent

Tablica 3. Deskriptivni parametri i pouzdanost – subuzorak sportaša

Table 3. Descriptive parameters and reliability – athletes' subsample

Dimenzija	košarkaši (n=192)			nogometaši (n=204)			rukometaši (n=181)		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>α</i>
Instrukcije	3.95	0.65	.78	3.89	0.62	.74	3.94	0.56	.69
Povratne informacije	4.00	0.72	.71	3.95	0.76	.73	3.90	0.67	.61
Podrška	3.33	0.91	.80	3.33	0.87	.77	3.42	0.86	.77
Demokratski stil	2.67	0.94	.82	2.64	0.94	.83	2.68	0.90	.81
Kooperativna klima	3.94	0.54	.71	3.96	0.55	.76	3.98	0.59	.77
Kompetitivna klima	3.25	0.61	.75	3.02	0.70	.82	2.95	0.71	.81

Legenda: M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija, α -Cronbach's alpha koeficijent

u sva tri poduzorka sportaša (dimenzije instrukcije i objašnjavanje i povratne informacije). Koeficijenti asimetričnosti i spljoštenosti tih odstupajućih varijabli kreću se između -0.46 i -0.82 (asimetričnost) te -0.13 i 0.58 (spljoštenost) što je u okviru preporuka statističke literature i ne ukazuje na ozbiljno odstupanje od normalne distribucije (< 7.00) čije se postojanje može pretpostaviti na multivarijantnoj razini (30).

Deskriptivni parametri pokazuju da treneri svih sportova procjenjuju motivacijsku klimu u svojim ekipama značajno više kooperativnom nego kompetitivnom. Slično se vidi i iz procjena njihovih sportaša, samo što su razlike prosječnih ocjena manje i kooperativna motivacijska klima, sukladno procjenama sportaša nije toliko dominantna već sportaši, osobito košarkaši u svojim ekipama prepoznaju i znakove kompetitivne klime. Treneri, osobito nogometni, doživljavaju sebe visoko instruktivnima, sklonima davanju povratnih informacija i socijalne podrške no nesklonima demokratskom rukovođenju. Procjene trenerova rukovođenja dobivene od njihovih sportaša puno su umjerenije i nižih vrijednosti; sportaši ih vide najviše sklonima davanju povratnih informacija i instrukcija, no još uvijek manje u odnosu na samoprocjene trenera; manje suportivnima nego što treneri sami sebe procjenjuju i nesklonima demokratskom rukovođenju, u čemu se procjene sportaša i trenera najviše slažu. Koeficijenti

pouzdanosti dobiveni na uzorku sportaša su srednjih do visokih vrijednosti, a na uzorku trenera dobivene su općenito niže vrijednosti, što je posljedica malog numerusa koji uzrokuje nestabilnost koeficijenata pouzdanosti tipa unutarne konzistencije.

Prije izračuna razlika između trenera i sportaša u procjenama trenerova rukovođenja i timske motivacijske klime, provjereni su preduvjeti za provedbu parametrijske statističke analize, tj. proveden je Levenov test homogenosti varijanci ispitivanih varijabli oba poduzorka (Tablica 4) koji je pokazao nehomogenost za dio varijabli, zbog čega se preporuča primjena neparametrijske statistike (37).

Za daljnju je analizu razlika procjena trenera i sportaša korišten neparametrijski Mann-Whitney U test (Tablica 5). Razlike procjena motivacijske klime i rukovođenja su izračunate tako da se oduzela prosječna ocjena pojedine dimenzije dobivene na razini grupe sportaša koju trenira određeni trener od procjena istih varijabli tog trenera.

Sukladno inicijalnim pretpostavkama, analiza razlika između procjena trenera i sportaša jasno je pokazala da postoji statistički značajna razlika u načinu na koji sportaši i njihovi treneri percipiraju trenerovo rukovođenje motivacijsku klimu u njihovim ekipama. Isti nalaz potvrđen je za svaki sport posebno te na ukupnom uzorku. Vrijednost razlike između samoprocjena trenerovog rukovođenja i procjena istog od strane njegovih sportaša

Tablica 4. Levenov test homogenosti varijanci (F, p)
Table 4. Levene's homogeneity-of-variance test (F, p)

	Instrukcije	Povratne inform.	Podrška	Demokratski stil	Kooperativna klima	Kompetitivna klima
Košarka	3.96 (.048)	5.90 (.016)	12.01 (.001)	2.26 (.134)	1.70 (.194)	1.63 (.203)
Nogomet	12.20 (.001)	2.41 (.122)	9.00 (.003)	5.49 (.020)	4.19 (.042)	.49 (.484)
Rukomet	2.66 (.104)	1.34 (.248)	7.17 (.008)	.62 (.431)	6.27 (.013)	.05 (.825)
Svi ukupno	16.67 (.000)	8.10 (.005)	19.59 (.000)	7.93 (.005)	11.39 (.001)	1.63 (.202)

Tablica 5. Rezultati Mann-Whitney U testa
Table 5. Mann-Whitney U test results

		Instrukcije	Povratne Inform.	Podrška	Demokratski stil	Kooperativna klima	Kompetitivna klima
Košarka	M treneri	4.53	4.63	4.02	2.49	4.37	3.26
	M sportaši	3.94	3.97	3.27	2.65	3.96	3.27
	razlika	0.59	0.66	0.59	-0.15	0.41	-0.01
	Z	-3.95**	-3.80**	-3.28**	-0.78	-3.29**	-0.05
Nogomet	M treneri	4.74	4.44	4.42	2.65	4.46	2.81
	M sportaši	3.93	3.96	3.38	2.67	4.01	3.03
	Razlika	0.81	0.48	1.04	-0.02	0.45	-0.21
	Z	-5.74**	-2.91*	-5.10**	-0.09	-3.88**	-1.11
Rukomet	M treneri	4.54	4.37	3.87	2.47	4.44	2.95
	M sportaši	3.92	3.86	3.41	2.73	3.96	2.91
	Razlika	0.62	0.50	0.46	-0.26	0.48	0.04
	Z	-4.26**	-2.75*	-2.22*	-0.86	-3.23**	-0.14
Svi ukupno	M treneri	4.60	4.48	4.11	2.54	4.42	3.01
	M sportaši	3.93	3.95	3.36	2.66	3.96	3.07
	razlika	0.67	0.53	0.75	-0.12	0.46	-0.06
	Z	-8.11**	-5.42**	-6.14**	-0.86	-6.04**	-0.55

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

može se smatrati pokazateljem ujednačenosti (nulta razlika označava potpuno slaganje) ili razlika procjena (druge vrijednosti razlike). Rezultati pokazuju da su gotovo sve razlike bile pozitivne uz izuzetak varijable demokratski stil i kompetitivna motivacijska klima gdje razlike nisu niti bile značajne. To pokazuje da treneri, općenito gledano, značajno precjenjuju svoje rukovodeće ponašanje izvještavajući o njemu pozitivnije nego što to doživljavaju njihovi sportaši koji su više kritični. Također, treneri percipiraju motivacijsku klimu u ekipama koje treniraju statistički značajno više kooperativnom, usmjerenom na suradnju i usavršavanje vještina nego što znakove takve klime primjećuju i doživljavaju njihovi sportaši u istom timskom okruženju.

Nadalje, rezultati pokazuju da treneri precjenjuju svoje rukovodeće ponašanje i izvještavaju o poželjnijim obrascima tj. doživljavaju se instruktivnijima, suportivnijima,

spremnijima dati povratnu informaciju u odnosu na to kako ih vide njihovi sportaši. Po pitanju stila rukovođenja procjene se najviše slažu, i sportaši i treneri doživljavaju trenere nisko demokratskim. Treneri su u ovom segmentu bili realističnijih procjena izražavajući svoju manju spremnost na konzultiranje sportaša i njihovo uključivanje u donošenje nekih odluka vezano uz trening ili natjecanja. Nadalje, postoji statistički značajna razlika u procjenama obilježja kooperativne klime trenera i sportaša. Treneri u većoj mjeri percipiraju svoje sportaše i timsko okruženje usmjerenijima na suradnju, učenje i napredak nego što to sportaši takvim vide ili imaju takvo iskustvo sa svojim trenerima. Nema statistički značajne razlike u procjenama kompetitivne klime, i treneri si sportaši to vide na sličan način, i jedni i drugi percipiraju ovaj tip klime umjereno prisutnim u njihovim ekipama, neovisno o vrsti sporta. Očigledno je da se sportaši i treneri više razlikuju u procjenama

trenerova rukovođenja nego u procjenama motivacijske klime. Najveća je diskrepanca dobivena na nogometnom poduzorku, osobito u procjenama trenerove suportivnosti. Uprkos značajnim razlikama procjene rukometnih trenera i njihovih igrača su najbližnje, osobito po pitanju trenerove suportivnosti. Najmanje razlike između procjena dobivene su za rukometne trenere i njihove sportaše, iako je i za njih većina razlika statistički značajna.

RASPRAVA

Cilj ovog rada bio je usporediti percepcije trenerovog rukovođenja i motivacijske klime trenera i sportaša timskih sportova. Rezultati su pokazali da postoje statistički značajne razlike - treneri svoje rukovodeće ponašanje percipiraju pozitivnijim u odnosu na to kako ih doživljavaju njihovi sportaši, točnije smatraju sebe u većoj mjeri instruktivnijima, suportivnijima i sklonijima davanju povratnih informacija nego što to odgovara realitetu. Ovakav nalaz sukladan je inicijalnim očekivanjima i dosadašnjim istraživanjima. Barić i Horga (4) dobile su isto na uzorku mladih hrvatskih košarkaša i košarkašica, razlike su bile nešto veće kod trenera i košarkaša muškog spola. Ker-Cumbo (29) je na uzorku malteških sportaša i trenera utvrdio da treneri smatraju da su skloni u većoj mjeri podržavati autonomiju sportaša, da se doživljavaju više posvećenima sportskim ciljevima, u većoj mjeri komplementarnijima i bliskijima svojim sportašima nego što to doživljavaju njihovi sportaši. Dobiveni rezultati upućuju na važnost osvještavanja ovakve sklonosti kod trenera koji prelakom podrazumijevaju da znaju sve o tome kako djeluju na svoje sportaše, a ovakva diskrepanca može se odraziti dugoročno na njihov odnos. Naime, način na koji percipiramo druge određuje naše ponašanje prema njima, što povratno djeluje na način kako oni reagiraju na nas (21), a to osobito vrijedi za okruženje sporta koje je interaktivno i u kojem su treneri i sportaši u stalnom kontaktu te stalno izravno djeluju jedni na druge. Treneri koriste određene samoprezentacijske strategije, verbalne i neverbalne vještine kako bi ostavili željeni dojam. Pri tom su skloni, ne nužno svjesno, precjenjivati svoje pozitivne osobine, a umanjivati one manje poželjne kako bi očuvali vlastito samopoštovanje (7). Na praktičnoj razini ovo dolazi do izražaja kad sportaš shvati da trener nije u potpunosti svjestan kako svojim ponašanjem djeluje na sportaše jer obično ne gleda izvan trenutnog učinka svog djelovanja i zanemaruje dugoročne posljedice po sportaša (27). Bolje međusobno razumijevanje rezultira kompatibilnijom diadom trener-sportaš, obje strane imaju sličnije stavove, vrijednosti i ciljeve. Ako sportaši percipiraju trenera na način kakvim on/ona želi biti doživljen, tj. ako su trenerove poruke korektno interpretirane, smanjuje se mogućnost sukoba. Ova je problematika obično istraživana jednodimenzionalno – ili iz perspektive trenera ili iz perspektive sportaša i malobrojna su istraživanja koja su proučavala ovaj kompleksan i dvosmjernan odnos. Razumijevanje trenerovog rukovodećeg

ponašanja iz obaju perspektiva može pridonijeti boljem razumijevanju odnosa trener-sportaš u smislu njegove nadogradnje čime se prevenira odustajanje sportaša od sporta, kao jednom od ishoda nezadovoljavajućeg odnosa. Rezultati pokazuju da su se sportaši i treneri ovog uzorka najviše slagali u procjenama demokratskog ponašanja trenera koje su obje strane procijenile niskim. Ovaj je nalaz sukladan nekim prethodnim (npr. 41) po kojem treneri na ovaj način pokušavaju održati red i stručnu kompetentnost u području sporta gdje se očekuje čvrst pristup, što je u svijetu sporta a osobito na prostorima istočne Europe, socijalno poželjan odgovor. Ovo je istodobno prostor za napredak za trenere budući da demokratski stil rukovođenja korelira s afektivnom komponentom odnosa trener-sportaš, a oni treneri koji uzimaju u obzir mišljenja, potrebe i emocije sportaša imaju s njima i najkvalitetnije odnose (28,41) Stoga se demokratski stil rukovođenja preporuča u sportu, a i sportaši preferiraju instruktivne, suportivne, demokratske trenere koji znaju dati pozitivnu povratnu informaciju (24).

Sportaši i treneri zajedno oblikuju motivacijsku klimu u sportskom okruženju (5). Dobiveni su rezultati pokazali i da postoji svojevrsno neslaganje oko toga kako to okruženje doživljavaju, tj. da su treneri motivacijsku klimu u ekipama doživljavali značajno više kooperativnom od sportaša i to u svakom od ispitivanih sportova i ukupno. Sukladno inicijalnoj hipotezi, sportaši su svoje sportsko okruženje doživljavali manje usmjerenom na učenje, suradnju i napredak u usporedbi s trenerima, dok su njihove percepcije kompetitivne motivacijske klime koja je bila manje zastupljena u ekipama ovog uzorka bile slične. Ovo je sukladno nalazima nekih prethodnih istraživanja, naime Boyce i suradnici (23) i Smith i suradnici (43) utvrđuju blagu pozitivnu korelaciju između percepcija motivacijske klime trenera i sportaša dok Møllerløgken i suradnici (33) također utvrđuju razlike u doživljaju kooperativne klime. Ovakav nalaz može biti odraz realiteta, npr. da treneri pogrešno percipiraju da je okruženje kojeg oni svojim zahtjevima, pravilima i očekivanjima oblikuju više suradničko, dok je ono u biti kompetitivno, što igrači realnije prepoznaju. Moguće je također da treneri zaista kreiraju kooperativno okruženje koje igrači i dalje interpretiraju kompetitivnim (36), možda zbog njihove individualne ciljne orijentacije prema ishodu i rezultatu, tj. većem broju takvih igrača u ekipama. Treneri također mogu oblikovati motivacijsku klimu više u skladu s osobnim ambicijama, ciljnom orijentacijom i njihovim prirodnim stilom rukovođenja, a manje u skladu sa stvarnim potrebama sportaša ili ciljevima koji se od njih očekuju npr. od strane uprave kluba. U tom slučaju mogu biti pristrani u izvještavanju o njihovom doživljaju klime (26) opisujući je više kao socijalno poželjniju, što je svakako kooperativna u kojoj se potiče učenje i suradnja, a ne rivalstvo među suigračima. Moguće je također da postoji pristranost u izvještavanju o motivacijskoj klimi u ekipi kod sportaša na način da umanjujući izraženost kooperativne klime protestiraju ili izražavaju nezadovoljstvo ponašanjem trenera u situaciji u

kojoj ih netko o tome pita. Ovakva je tendencija tipičnija za sportaše muškog spola koji u pravilu u svom sportskom okruženju češće uočavaju znakove kompetitivne klime (11,52), što je dijelom povezano i s njihovom ciljnom orijentacijom na ishod i rezultat koja prevladava kod sportaša u odnosu na sportašice (12, 18). Važno je uzeti u obzir i način na koji su sudionici procjenjivali motivacijsku klimu. Podatci prikupljeni upitnicima su znatno manje objektivni od podataka o motivacijskoj klimi prikupljenih tzv. opservacijskim mjerama (43) i od strane nezavisnih promatrača, koje su i dalje u većoj korelaciji s procjenama sportaša nego s procjenama trenera. Konačno, cijeli sportski sustav postoji zbog sportaša i za uspješno sportsko djelovanje puno je važnije kako su motivirani i kakvo je opće iskustvo sportaša nego trenera. Žele li treneri imati uspješne timove važno je djelovati u skladu s potrebama sportaša i uvažavati njihove preferencije, u protivnom sportaši će biti nezadovoljni, manje efikasni i u većem riziku od odustajanja (22). Iako je konstrukt motivacijske klime dosta istraživana u psihologiji sporta, nije se često istraživala percepcija motivacijske klime samih trenera koji je oblikuju unutar svojih timova i koliko se ona slaže s percepcijom njihovih sportaša, što može biti rizičan faktor nezadovoljstva i odustajanja u slučaju neslaganja. Znanstveni doprinos ovog rada leži upravo u tim nalazima koji mogu služiti kao argumenti za daljnja istraživanja, ali i za neke intervencije u smislu edukacijskih programa za trenere kako bi se preveniralo osipanje mladih sportaša. U budućim bi istraživanjima slično trebalo provjeriti na uzorku sportašica i na razini individualnih sportova gdje je odnos trener-sportaš još više u fokusu, te bi trebalo ispitati još neke korelate poput zadovoljstva ili ciljne orijentacije sportaša,

ali i specifične karakteristike odnosa trener-sportaš kako bi se dobio dublji uvid u pozadinu i posljedice ovakvih rezultata. Pri tom bi bilo dobro u istraživanje uvrstiti i neke objektivnije mjere za procjenu motivacijske klime u sportskom okruženju, što je nedostatak ovog istraživanja.

ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem utvrđeno je da treneri i njihovi sportaši različito percipiraju trenerovo rukovođenje i motivacijsku klimu u svojim ekipama. Za razliku od procjena rukovođenja dobivenih od strane sportaša, samoprocjene trenera su pozitivnije, oni sebe procjenjuju instruktivnijima, suportivnijima i spremnijima za davanje povratnih informacija nego što to zaista doživljavaju njihovi sportaši. Treneri i sportaši se slažu u procjenama sklonosti trenera demokratskom stilu rukovođenja koju vide niskom. Utvrđene su i razlike u doživljaju motivacijske klime. Treneri motivacijsku klimu u ekipama procjenjuju kooperativnijom u odnosu na sportaše koji u istom okruženju uočavaju manje znakova kooperativne klime, dok se s trenerima slažu u procjenama kompetitivne klime koju i jedni i drugi vide manje zastupljenom. Ovakva diskrepanca procjena varijabli sportskog okruženja može djelovati negativno na odnos trenera i sportaša koji je okvir zajedničkog rada i pokazuje da treneri ne prepoznaju u dovoljnoj mjeri potrebe sportaša ili ih podrazumijevaju te da u pravilu postoji prostor za napredak u međusobnoj komunikaciji kako bi se izbjeglo nezadovoljstvo sportaša i preveniralo njihovo osipanje iz sporta. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao polazište za kreiranje edukacijskih programa za trenere, a tematiku je potrebno dodatno i dublje istražiti na novim uzorcima.

Literatura

1. Ajduković M, Keresteš G, ur. Etički kodeks istraživanja s djecom (drugo revidirano izdanje). Vijeće za djecu Republike Hrvatske; 2020.
2. Alfermann D, Lee MJ, Würth S. Perceived leadership behavior and motivational climate as antecedents of adolescent athletes' skill development. *Athletic Insight*. 2001;7(2).
3. Back J, Johnson U, Svedberg P, McCall A, Ivarsson A. Drop-out from team sport among adolescents: A systematic review and meta-analysis of prospective studies. *Psychol Sport Exerc*. 2022;61:102205.
4. Barić R, Horga S. Leadership of coaches – self-perception vs. perception of their male and female basketball trainees. U: XIth European Congress of Sport Psychology-proceedings; 2003; Kopenhagen: Institute of Exercise and Sport Sciences, University of Copenhagen; str. 28.
5. Barić R. Klima v športu [magistarski rad]. Ljubljana: University of Ljubljana; 2004.
6. Barić R. Motivacijska klima u sportskoj ekipi: situacijske i dispozicijske determinante. *Društvena istraživanja*. 2005;78-79(4-5):784-805.
7. Barić R. Povezanost trenerjeva vedenja i njegove motivacijske strukture z motivacijskim tendencami športnikov [disertacija]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani; 2007.
8. Boyce BA, Gano-Overway LA, Campbell AL. Perceived motivational climate's influence on goal orientations, perceived competence, and practice strategies across the athletic season. *J Appl Sport Psychol*. 2009;21:381-94.
9. Calvo TG, Leo FM, Gonzales I, Mouratidis, A, Ntoumanis N. Perceived coach-created and peer-created motivational climates and their associations with team cohesion and athlete satisfaction: evidence from a longitudinal study. *J Sport Sci*. 2014; 32(18):1736-50.
10. Campbell WK, Sedikides C. Self-threat magnifies the self-serving bias: a meta-analytic integration. *Rev Gen Psych*. 1999;3(1):23-43.
11. Carr S, Weigand DA. Parental, peer, teacher and sporting hero influence on the goal orientations of children in physical education. *Eur Phys Educ Rev*. 2001;7:305-28.
12. Cetinić J, Cetinić, J. Spolne razlike u ciljnoj orijentiranosti košarkaša. [Diplomski rad]. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet; 2004.
13. Chelladurai P, Reimer HA. Measurement of leadership in sport. U: Duda JL, ur. *Advances in sport and exercise psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics; 1998. Str. 329-40.
14. Chelladurai P. Leadership. U: Singer RM, Murphy M, Tennant LK, ur. *Handbook of research in sport psychology*. New York: Macmillan; 1993. Str. 647-72.
15. Côté J, Fraser-Thomas J. Youth involvement in sport. U: Crocker PRE, ur. *Introduction to sport psychology: A Canadian perspective*. Toronto: Pearson Prentice Hall; 2007. Str. 266-94.
16. Davis L, Jowett S, Tafvelin S. Communication strategies: The fuel for quality coach-athlete relationships and athlete satisfaction. *Front Psychol*. 2019;10:2156.
17. Deci EL, Ryan RM. *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum; 1985.
18. Duda JL, Chi L, Newton ML, Walling MD, et al. Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport. *Int J Sport Psych*. 1995;26(1):40-63.
19. Duda JL. Achievement goal research in sport: pushing the boundaries and clarifying some misunderstandings. U: Roberts GC, ur. *Advances in motivation in sport and exercise*. Champaign, IL: Human Kinetics; 2001. Str. 129-83.
20. Eime RM, Harvey JT, Charity MJ, Casey MM, Westerbeek H, Payne WR. Age profiles of sport participants. *BMC Sports Sci Med Rehabil*. 2016;8(1):6.
21. Fein S, Kassir SM. *Readings in Social Psychology: The Art and Science of Research*. Boston: Houghton Mifflin; 2002.
22. Fry MD, Gano-Overway LA. Exploring the contribution of the caring climate to the youth sport experience. *J Appl Sport Psychol*. 2010;22:294-304.
23. Harwood CG, Keegan RJ, Smith JM, Raine AS. A systematic review of the intrapersonal correlates of motivational climate perceptions in sport and physical activity. *Psych Sport Exerc*. 2015;18:9-25.
24. Horne T, Carron AV. Compatibility in coach-athlete relationships. *J Sport Psychol*. 1985;7:134-49.
25. Jakobek V, Ljubotina D. The relation between coaching behaviour, motivational climate and intrinsic motivation in youth football players. *Psihologijske teme*. 2022;31(2).
26. Jones RL, Wallace M. Another bad day at the training ground: coping with ambiguity in the coaching context. *Sport Educ Soc*. 2005;10:119-34.
27. Jones RL. *The Sports Coach as Educator*. Oxon: Routledge; 2006.
28. Jowett S. When the Honeymoon is over: A case study of a coach-athlete relationship in crisis. *The Psychologist*. 2003;18(7):412-5.
29. Kerr-Cumbo R. Athletes' and coaches' perceptions of the coach's behaviour. Loughborough University: School of Sport and Exercise Sciences. 2011.
30. Kline RB. *Principles and practice of structural equation modeling*. 3. izd. New York: The Guilford Press; 2011.
31. Lee MJ, Williams V, Cox S, Terry P. The Leadership Scale for Sport: a modification for use with British children. U: *International Pre-Olympic Congress on Sport Medicine and Sport Science Proceedings*; 1992; Lillehammer. Str. 1-16.
32. Lukwu RM, Luján JFG. Sport commitment and adherence: A social-cognitive analysis. *RICYDE. Rev Int Ciencias Deporte*. 2011;7(25):277-86.

33. Møllerløkken NE, Lorås H, Pedersen AV. A comparison of players' and coaches' perceptions of the coach-created motivational climate within youth soccer teams. *Front Psychol.* 2017;8:109.
34. Newton M, Duda JL, Yin Z. Examination of the psychometric properties of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 in a sample of female athletes. *Journal of Sport Sciences.* 2000;18:275-90.
35. Newton M, Duda JL. The interaction of motivational climate, dispositional goal orientations, and perceived ability in predicting indices of motivation. *Int J Sport Psychol.* 1999; 30: 63-82.
36. Pensgaard AM, Roberts GC. Elite athletes' experiences of the motivational climate: the coach matters. *Scand J Med Sci Sports.* 2002;12:54-9.
37. Petz B. Osnovne statističke metode za nematematičare. Jastrebarsko: Naklada Slap; 1997.
38. Pulido JJ, Sánchez-Oliva D, Sánchez-Miguel PA, Amado D, García-Calvo T. Sport commitment in young soccer players: A self-determination perspective. *Int J Sports Sci Coach.* 2018;13(2):243-52.
39. Rocchi M, Pelletier L, Couture A. Determinants of coach motivation and autonomy supportive coaching behaviors. *Psychol Sport Exerc.* 2013;14:852-9.
40. Salminen S, Liukkonen J, Telama R. The differences in coaches' and athletes' perception of leader behaviour of Finnish coaches. U: *Proceedings of AIESEP Congress; 1990; Loughborough, England.*
41. Salminen S, Liukkonen J. Coach-athlete relationship and coaching behavior in training sessions. *Int J Sport Psychol.* 1996;2(1):59-67.
42. Seifriz JJ, Duda JL, Chi L. The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and beliefs about success in basketball. *J Sport Exerc Psychol.* 1992;14:375-91.
43. Smith N, Tessier D, Tzioumakis Y, Quested E, Appleton P, Sarrazin P, et al. Development and validation of the multidimensional motivational climate observation system. *J Sport Exerc Psychol.* 2015;37:4-22.
44. Stebbings J, Taylor IM, Spray CM, Ntoumanis N. Antecedents of perceived coach interpersonal behaviors: the coaching environment and coach psychological well- and ill-being. *J Sport Exerc Psychol.* 2012;34:481-502.
45. Stebbings J, Taylor IM, Spray CM. Antecedents of perceived coach autonomy supportive and controlling behaviors: coach psychological need satisfaction and well-being. *J Sport Exerc Psychol.* 2011;33:255-72.
46. Stuntz CP, Weiss MR. Achievement goal orientations and motivational outcomes in youth sport: The role of social orientations. *Psychol Sport Exerc.* 2009;10(2):255-62.
47. Theboom M, DeKnop P, Weiss MR. Motivational climate, psychological responses and motor skill development in children's sport: a field-based intervention. *J Sport Exerc Psychol.* 1995;17(3):249-311.
48. Trbojević Jocić J, Petrović J. Understanding of dropping out of sports in adolescence – Testing the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation. *Kinesiology.* 2021;53(2):245-56.
49. Treasure DC, Roberts GC. Students' perceptions of motivational climate, achievement beliefs, and satisfaction in physical education. *Res Quart Exerc Sport.* 2001;72(2):165-75.
50. Ullrich-French S, Smith AL. Social and motivational predictors of continued youth sport participation. *Psychol Sport Exerc.* 2009;10(1):87-95.
51. Vasta R, Haith MM, Miller SA. Dječja psihologija. Jastrebarsko: Naklada Slap; 1998.
52. Vazou S, Ntoumanis N, Duda JL. Predicting young athletes' motivational indices as a function of their perceptions of the coach- and peer-created climate. *Psychol Sport Exerc.* 2006;7:215-33.
53. Voight MR, Callaghan JL, Ryska TA. Relationship between goal orientation, self-confidence and multidimensional trait anxiety among Mexican-American female youth athletes. *J Sport Behav.* 2000;23(3):271-89.
54. Walling MD, Duda JL, Chi L. The perceived motivational climate in sport questionnaire: construct and predictive validity. *J Sport Exerc Psychol.* 1993;14:375-91.
55. Wylleman P, Lavalley D. A developmental perspective on transitions faced by athletes. U: Weiss MR, ur. *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective.* Fitness Information Technology; 2004. Str. 503-23.
56. Yang SX. Understanding the coach-athlete relationship from a cross-cultural perspective [disertacija]. Loughborough: Loughborough University; 2011. Preuzeto s: <https://core.ac.uk/download/pdf/2744956.pdf> (pristupljeno 15.3.2025.)